

CRONICA VIETII ȘTIINȚIFICE

AL XVI-lea CONGRES INTERNAȚIONAL DE ISTORIA ȘTIINȚEI

Începând din anul 1925 istorici ai tuturor domeniilor științei din întreaga lume se întâlnesc la un interval de trei ani în cadrul unor congrese mondiale — cu excepția anilor 1940—1952 — pentru a dezbate pe diferite planuri problemele specifice pentru fiecare știință în parte și a stabili aportul științei în general la politica de colaborare internațională între toate statele și popoarele de pe planeta noastră. În acest fel au avut loc până anul acesta (1981) un număr de 15 congrese internaționale de istoria științei, cele din ultimul deceniu fiind găzduite de orașele Moscova (1971), Tokio (1974), Edinburg (1977).

Din 1977 însă s-a hotărât ca aceste reuniuni internaționale de înalt prestigiu științific să se desfășoare odată la patru ani. Drept urmare între 26 august — 3 septembrie 1981 Bucureștiul a fost gazda lucrărilor celui de al XVI-lea Congres internațional de istoria științei organizat sub auspiciile Uniunii internaționale de istoria și filozofia științei — divizia de istorie a științei — și ale Academiei R. S. România, cu sprijinul U.N.E.S.C.O., și sub înaltul patronaj al tovarășei acad. dr. ing. Elena Ceaușescu, membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim viceprim ministru al guvernului, președintele Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, tematica generală a acestei deosebit de importante manifestări științifice fiind de data aceasta: „Știință și tehnologie, umanism și pace”.

Deschiderea oficială a lucrărilor Congresului a avut loc în ziua de 27 august în sala Palatului R. S. România în prezența unui număr de peste 1 200 oameni de știință, personalități marcante ale științei mondiale, printre ei laureați ai premiului Nobel — savanți din peste 50 de țări (503 România, 80 U.R.S.S., 48 S.U.A., 47 Marea Britanie, 44 Franța, 40 R. F. Germania, 35 Japonia, 32 R. D. Germană, 31 R. P. Ungaria, 31 R. P. Bulgaria, 24 R. S. Cehoslovacă etc.), de pe toate continentele (22 Europa, 13 Asia, 8 Africa, 6 America, Australia), care prin lucrările lor au adus până acum un aport important la realizarea marilor speranțe ale omenirii și anume menținerea păcii și dezvoltarea progresului și civilizației. La ședința inaugurală a Congresului au participat deasemenea membri ai guvernului R. S. România, academicieni, cercetători și cadre didactice din învățământul superior, reprezentanți ai vieții noastre științifice și culturale, șefi de misiuni diplomatice acreditați în țara noastră, membri ai corpului diplomatic, trimiși speciali ai unor țări, posturi de radio și televiziune și corespondenți ai presei străine.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de acad. Gh. Mihoc, președintele Academiei R. S. România, președintele Comitetului român de organizare a congresului. În alocuțiunea sa acesta a subliniat importanța lucrărilor congresului, care, prin diversitatea tematicii, a dezbaterilor va contribui la mai buna punere în valoare a activității științifice și tehnice a predecesorilor noștri de pe toate meridianele, la cunoașterea participării lor nemijlocite la progresele științei și civilizației umane. Totodată vorbitorul și-a exprimat convingerea că lucrările Congresului „se vor desfășura sub semnul dorinței unanime a oamenilor de știință din întreaga lume de a cunoaște și înțelege mai bine, de a conlucra mai ferm și mai strîns pentru a pune cuceririle științei în slujba cauzei nobile a păcii, spre binele omenirii, în folosul tuturor popoarelor, al progresului și civilizației pe planeta noastră”. A urmat apoi la cuvînt acad. dr. ing. Elena Ceaușescu, prim viceprim ministru al guvernului, președintele C.N.Ș.T. care a scos în evidență marea importanță a congresului ținut la București („un eveniment de seamă în viața științifică mondială... o contribuție pozitivă la întărirea conlucrării între oamenii de știință la o mai bună cunoaștere și aprofundare dintre popoare la cauza înțelegerii și păcii în lume”). Vorbitoarea a apreciat în mod elogios contribuția de seamă a gândirii științifice și tehnice românești, din trecut și din zilele noastre, la îmbogățirea științei universale, acordînd o deosebită atenție cercetărilor din domeniul istoriei științei („Istoria

științei demonstrează că fiecare popor, fie el mare sau mic, poate aduce o contribuție de seamă la dezvoltarea științei la sporirea tezaurului universal de creație științifică și tehnică"). Președintele C.N.Ș.T. a făcut un apel vibrant pentru încetarea dezvoltării acelor cercetări științifice și tehnice consacrate descoperirii și folosirii unor noi arme de nimicire în masă (rachetele nucleare, bomba cu neutroni, armele bacteriologice), a arătat că „dorința și hotărârea oamenilor de știință a cercetătorilor din România” este „de a participa în modul cel mai activ la colaborarea internațională, la schimbul mondial de valori cooperind tot mai strins cu oamenii de știință din celelalte țări în toate marile probleme de care depinde mersul înainte al omenirii pe călea progresului și civilizației”, încheind cu convingerea că „toți participanții la Congres conștienți de rolul răspunderii deosebite ce revin științei în epoca noastră, vor face totul pentru ca lucrările acestui congres să ducă la dezvoltarea și mai puternică a colaborării dintre oamenii de știință și întărirea conlucrării pentru afirmarea misiunii nobile a științei de a fi purtătoarea binelui și progresului, a libertății, independenței și păcii popoarelor”.

În continuare a luat cuvântul prof. A. T. Grigorian, președintele Uniunii Internaționale de Istorie și Filozofie care a relevat marele interes manifestat de cercetările științifice contemporane în domeniul istoriei în general și al istoriei științei în special. Totodată oaspetele a arătat necesitatea stabilirii unei strinse colaborări între oamenii de știință din toate domeniile cunoașterii reușiți în jurul specialiștilor în istoria științei pentru a conlucra cu toții la dezvoltarea procesului de destindere, de pace și de înțelegere între popoarele tuturor țărilor. Ședința oficială de deschidere a congresului s-a încheiat cu un reușit spectacol de gală dat în onoarea participanților la congres, la care și-au dat concursul personalități de prestigiu ale artei interpretative românești.

În după amiaza aceleiași zile și în zilele următoare lucrările congresului au continuat cu cele aproape o mie de comunicări și rapoarte (din care peste 400 aparțin savanților din R. S. România) înscrise în program, în cadrul mai multor categorii de manifestări: A. Secții științifice, B. Simpozioane, C. Ședințe tematice, D. Comemorări.

O caracteristică a acestui congres a fost prezența în număr mare la discuții a participanților la problemele legate direct de preocupările lor și la acelea de interes general, care necesitau o amplă dezbateră pentru adâncirea cercetării științifice. Această afliuență s-a dovedit atât în secțiile care și-au desfășurat lucrările în sălile de la Universitatea din București cit și în sălile de la Muzeul Arhivelor Statului și de la Conservatorul „Ciprian Porumbescu”, unde s-au desfășurat o parte din lucrările congresului.

Un important sprijin acordat participanților la discuții s-au dovedit a fi cele patru volume conținând rezumatele comunicărilor și rapoartelor înscrise la Congres (însușind peste 2 000 pagini), realizate prin grija Comitetului român de organizare a congresului și apărute înainte de desfășurarea ședinței inaugurale. Aceste materiale au permis celor interesați să aibă în prealabil o bună orientare cu privire la elementele generale conținute de fiecare raport și comunicare ce avea să fie expusă în plen.

La Secțiile științifice, în număr de 14, au fost înscrise în program 625 comunicări și rapoarte, din care aproape o treime aparținând cercetătorilor din țara noastră. Dat fiind numărul acestora prea mare și fiind seama de diversitate a preocupărilor celor care le-au prezentat, ne vom referi în relatarea noastră, numai la acelea care s-au dovedit a fi de interes general și pe profilul cercetării istorice în înțelesul cel mai larg al cuvântului. Astfel la Secția 1, **Știința și tehnologia în antichitate** au fost expuse lucrări ca de ex.: A. K. Bag (India) *Astronomy in the Indus Culture*; E. I. Berezkina (U.R.S.S.), *O razvitii matematiki v Drevnem Kitae*; M. Brudiu (România) *Les plus anciens outils d'exploitation minière découverte sur le territoire de R. S. de Roumanie*; I. H. Crișan (România) *La pensée et la création scientifique de Gelo-Daces*; G. Haring (R.D.G.) *Asklepiades von Bithynien in der modernen Forschung*; G. Iugulescu, C. Lanchy (România, Franța). *Le début de l'activité pharmaceutique dans la Dacie romaine*; K. D. Mathur (S.U.A.), *The World-view of Indian Atomists*; J. Plaskowski (Polonia), *The Technology of Pattern-welded Roman Swords Examined in Poland*; H. Smolenov (Bulgaria) *Zenon's Paradoxes and Logic of Becoming etc.*; la Secția 2 **Știința și tehnologia din antichitate pînă la 1600**, comunicări ca de ex. N. M. Boyer (S.U.A.), *Working at a Bridge Site in Medieval France*; I. E. Emandi, N. Băncescu (România), *Contributions historiques au sujet des techniques et des technologies d'usinage pour les pièces de fer (les IXe—XVIIe siècles)*; M. Folkerts (R.F.G.), *Zur Frühgeschichte des magischen Quadrate in Westeuropa*; Al. A. Youssef Hassan (Siria), *A Note on Gunpowder and Cannon in Arabic Literature*; Z. Mihail

(România) *Technologie et outils agricoles roumains avant 1600*; G. A. Molland (Anglia), *The Role of Infinite Series in the Middle Age*; J. Samso (Spania), *Une nouvelle Traduction latine du XIIIe siècle du Calendrier de Gordone*; S. Selki (Japonia), *Three Technological and two Great Revolutions etc.*; la secția 3 **Matematică și mecanică**: F. Bălan (România), *The influence of Galilei and Newton in the Mechanics of the 18th and 19th Centuries in Romania*; A. Islinski (U.R.S.S.), *Razvitie i sovremenne problem mehaniki*; É. Knobloch (R. F. G.), *L'édition académique des manuscrits mathématiques de Leibnitz (1672—1676)*; M. Martinez (Argentina), *Anticipations de la théorie de la relativité généralisée*; S. Popp (România), *Les commencements de l'école de mécanique des fluides à l'Université de Bucarest*; R. Rider (S. U. A.), *Applied Mathematics in 20th Century America*; Y. Yamagata (Japonia), *On the Modernity of Galileo's Work etc.*; la Secția 4, **Fizică și astronomie** comunicările: G. B. Abdullayev, R. M. Seidov (U.R.S.S.), *Développement of Physical Science in Azerbaijan*; Gh. Chis, P. Arpad (România), *Les débuts et le développement de l'astronomie à Cluj*; C. Drămbă (România), *Sur les cimes de la mécanique céleste (1775—1875): Laplace, Lagrange, Poisson, Haret*; A. Gabbey (Irlanda), *Relexions on the Rotation of the Monn: Newton, Descartes and others*; A. J. L. James Frank (R. F. G.), *Thermodynamics and Solar Theories (1846—1862)*; A. D. King (S.U.A.), *Universal Solutions in Medieval Islamic Astronomy*; N. I. Nevaskaia (U. R. S. S.), *The Forgotten Work of Petersburg Astronomers of the 18th Century*; M. Popescu (România), *Les contributions roumaines au progrès de la physique (1860—1914) etc.*; la Secția 5 **Chimie** comunicările: F. Aragon de la Cruz (Spania) *Research on Platinum in 18th Century — Spain*; T. A. Balaban (România), C. D. Nenitzescu and the Progress of Romanian Organic Chemistry; A. Bruylants (Belgia), *Louis Henry (1834—1913) chimiste belge, membre étranger de l'Académie de Science de Bucarest, décoré de l'ordre de la Couronne de Roumanie*; M. P. Crosland (Anglia), *Input, Instruction and Influence; the Library of the Chemist Gay—Lussac (1778—1850)*; G. Pallo (Ungaria), *Marie Curie's Influence on the Chemistry in Hungary at the Beginning of the Century*; C. I. Simionescu (România), *Les fondateurs de l'école roumaine de chimie. Les relations avec les savants étrangers etc.* La Secția 6 **Științe biologice**, comunicările: M. Băcescu, Al. Marinescu (România) *Emile Racovitza et les archives de zoologie expérimentale et générale à la lumière d'une correspondance inédite*; A. H. M. Helmy (Kuvelt), *Evolutionary Speculations of Muslim Medieval Scholars*; R. Hohlfeld (R. F. G.), *Theory Development in Molecular Biology*; R. Löther (R.D.G.), *August Weismanns Auffassung vom Verhältnis zwischen Ontogenese und Phylogenese*; E. Pora, I. Mirza (România), *Livres de biologie animale en Transylvanie dans les siècles XVII et XVIII*; A. N. Shamin (U.R.S.S.), *Problems of History of Biochemistry — Soviet Studies etc.*; la Secția 7 **Științe medicale și farmaceutice**, comunicările: B. Ben Yahia (Tunisia), *Medicine Sociale en Lunisie au Xe siècle*; B. Biserka (Iugoslavia), *Science and Medicine in 19th Century in Croatia*; Ch. Chun (Taipei China), *On the Discovery of Acupuncture*; M. Cotrau (România), *Les Transylvains dans la culture et la science de Moldavie*; E. Crișan (România), *Les plantes medicinales utilisées par les gélodaces*; R. R. Florescu (S.U.A.) *Why They Died: A Medical History of the Plymouth Plantation During the Winter of 1620—1621*; O. Keel (Canada), *La formation de la notion d'anatomie des systèmes*; A. A. H. Saber (Egipt), *Pharmaceutical Education in Egypt*; H. Schwann (R. D. G.), *Die Bedeutung der altägyptischen Medizin für die Entwicklung des Ohrenheilkunde*; A. Aslan, Al. Vrăbiescu, M. Dumitru (România) *Réalisations de la gérontologie et de la gériatrie en Roumanie etc.*; la Secția 8 **Științele agricole**, comunicările: G. Feher (Ungaria) *Landwirtschaftliche Versuchstationen in kapitalistischen Ungarn zwischen 1869—1938*; D. Davidescu, V. Davidescu (România), *Bref apperçu sur l'histoire de la recherche agrotechnique en Roumanie*; G. Constantinescu, Al. Timosenco (România), *Une pionnière roumaine des actions de controle du climat et de evitalisation des zones arides: la physicienne Stephanie Mărăcineanu etc.*; la Secția 9 **Știința pământului**, comunicările: M. Albotă (România), *Contributions to the History of Photogrammetry in Romania until the Second World War*; M. Bassin (R.F.G.), *Geographical Exploration in the Russian Far East during the 1850's 1860's*; I. P. Gherasimov (U.R.S.S.), *The Present-day Face on the Earth and its Formation*; A. Lundgren (Suedia), *Attitudes towards Natural Resources. Geologists Mining Engineers 1850—1900*; R. D. Oldroyd, O. Reinhardt (Australia) *Kant's Theory of the Earth*; E. Pennini de Vega (Argentina), *La paléontologie en Argentine aux XVIIIe et XIXe siècles*; C. Rusenescu (România) *La contribution de l'école géographique roumaine à la méthodologie de l'étude de la population et des établissements humains*; L. A. Shur (Israel), *Kiril Khlebnikov's Travel and Recherche in North America etc.*; la Secția 10 **Tehnologie și inginerie** comunicările: D. F. Chanell (S.U.A.) *The Biological Roots of Nineteenth Century Technology*; V. I. Dovgopol (U.R.S.S.) *The Development of Ferrous Metallurgy of Urals*; J. A. Garcia — Diego (Spania) *Les roues hydrauliques en pierre dans le Pays Basque*; G. Heckenast (Ungaria), *Bemerkungen zur Typologie des ältesten Hochöfen in Ungarn*; Fl. Neagu (România), *Historique de la*

technologie de refrigeration des roches dans les travaux d'ingenierie; J. Novak (Cehoslovacia), *Gornaia tehnika v Slovakkii i ee otnošenii a gornoj Evropoi*; M. Oroveanu (România); *L'élément historique dans l'industrie avec un spécial regard sur la construction de machines*; N. Petrovici (Iugoslavia), *Hofrat von Kenipellen aus dem Jahre 1794 für den Schiffahrtskanale Donau — Theiss erbaut 1783—1802*; R. Răduleț (România), *La contribution de la recherche métathéorique au progrès de l'électromagnétisme au XIX-e siècle*; C. Serban (România), *Préoccupations concernant la construction des fusées en Moldavie à la fin du XVIIIe siècle*; I. M. Stefan (România); *Forerunning and Priority Ideas in Romanian Modern Technique etc.*; la Secția 11 **Istoria științei despre om**, comunicările: P. Boev (Bulgaria), *Antropologia i filosofia*; D. Droixhe (Belgia), *Système et parenté dans la linguistique du XVIIIe siècle*; E. A. Moutsopoulos (Grecia), *Psycho—and Bio-cybernetics in Plato's Acoustics and Theory of Education*; R. Theodorescu (România) *L'histoire de l'art medieval entre l'approche culturelle et l'approche formelle*; A.N. Tkacenko (U.R.S.S.), *Razvitie predmeta psihologii v kontekste istorii nauk o celoveke etc.*; la Secția 12 **Știința și societatea**, comunicările: J. Balabanici (Iugoslavia), *On the Impact of Darwinism in Croatia until 1918*; Ilie Ceaușescu (România) *The Armed Forces — Society Interface in Technological and Cultural Spheres in Romania in the 20th Century*; D. P. Gribanov (U.R.S.S.), *Problemi vzaimodeistviia nauki i obșestva*; B. Jaczowski (Polonia), *Evolution des formes organisationnelles des sciences dans les années 1918—1939 en Europe centrale et orientale*; E. Kahane (Franța), *Lavoisier, l'expérience et la causalité probable*; Șt. Pascu (România), *Science et société*; W. Schlicker (R.F.G.), *Ausbaupläne der Berliner Akademie in der 1. Hälfte des 20. Jahrhunderts in sozialen und wissenschaftlichen Kontext*; H. Shiokawa (Japonia), *Genetic Engineering and Japanese Society*; A. Spiridon (România), *Romanian's Industrialization Concept within European Context till 1914*; Al. Zub (România), *De la conception humaine de l'histoire à l'historiologie etc.*; la Secția 13 **Probleme metodologice ale istoriei și filozofiei științei**, comunicările: Șt. Bălan, R. Pantazi (România), *The History of Science as a Scientific Discipline*; A. Drago (Italia), *K. Marx's Contribution to the Critique and Re-founding Mathematics*; A. Ferraz (Spania), *Histoire des sciences et rationalité scientifique*; C. Gaek (Cehoslovacia), *Predmet filozofii nauki*; S. Gonzales Juan — Jose (Mexic), *La science et la non-science dans l'explication historique des sciences*; S. R. Mikulinski (U.R.S.S.), *V. I. Vernadski kak istorik nauki*; Ni Guang — Jong (China), *On the Methodology in the Theory of Relativity*; A. Petit (Franța), *Ernest Renan et l'histoire des sciences*; G. Schubring (R.F.G.), *Methodologische Probleme der Sociologeschichte der Mathematik*; D. Trifunovici (Iugoslavia), *Priloženje metodologiji istorii matematiki*; M. Wakidi (Maroc), *Les principes épistémologiques et les fondements idéologiques des classifications arabo-islamiques des sciences, etc.*; la Secția 14 **Transporturi și telecomunicații în sec. XIX și XX**, comunicările: R. E. Bilstein (S.U.A.), *A. Myriad of Wings: the General Aviation Sector in the United States*; P. Postelnicu (România), *Pioniers roumains dans la technique des systèmes de transmission téléphonique*; S. Mărieș (România), *Aspects de l'histoire des transports en Roumanie au XIXe siècle*; P. Vajda (Ungaria), *Die Radar — Astronomie ist fünfunddreissig Jahre alt*; Fl. Zăgănescu (România), *Original Contributions on the Liquid Fuel Rocket Engines Carried out between 1940—1944 in Romania etc.*

Materialele prezentate la secțiile științifice au atestat, în unele cazuri, vechimea cercetărilor din domeniul astronomiei și geologiei în India încă din mileniul IV—III î. e. n., a utilizării sudurii fierului în Imperiul roman în secolele I î. e. n. — V e. n., a exploatării miniere și practicării olăritului în Dacia din secolul VI î. e. n., faptul că în Spania se lucrau orologiile în secolul XIII și că în Dacia era creat calendarul solar în mileniul V î. e. n., că în Orientul mijlociu se făcea praf de pușcă în secolul al XIII-lea, că în China a fost construit primul telescop în 1615 înainte cu 13 ani de acela al lui Galileu, că în Europa din evul mediu timpuriu existau preocupări privind problema sporirii mijloacelor mecanice pentru producerea energiei, că în Țările Române se construiau rachete cu mai multe trepte încă de la începutul secolului al XVI-lea, că teoria relativității generalizate a fost elaborată în Anglia în 1870 așa dar cu 36 ani mai înainte de cercetările savantului Einstein, etc. Alteori ele s-au remarcat prin furnizarea unor știri noi relativ la crearea școlii de matematică din Blaj, la studierea matematicii în India înainte de 1600, la editarea manuscriselor lui Leibnitz, la dezvoltarea fizicii în Azerbaigean, la contribuțiile savanților italieni din secolul al XVIII-lea în problema structurii materiei, la activitatea savanților olandezi în domeniul interacțiunii între lumină și materie, la acelea ale celor români la progresul fizicii și chimiei între 1860—1914, ale celor spanioli în cercetările asupra platinei în secolul al XVIII-lea, la ale celor francezi în domeniul alchimiei și chimiei, ale celor cehi și maghiari în radioactivitate, ale savanților belgieni din secolul XIX în electricitate etc.

Deosebit de interesante s-au dovedit a fi comunicările și rapoartele precum și discuțiile în legătură cu contribuția savanților din Tunisia și Polonia în domeniul medicinei sociale, al celor din Croația în medicina generală, al celor din China și România în practicarea acupuncturii în secolele XIX și XX, al celor din Egipt și R.D.G. în farmacologie, al celor din România în endo-

crinologie, neurologie, geriatrie, apiterapie, dermatologie, diabetul zaharat, chirurgie etc. Merită a fi menționate de asemenea și lucrările care au abordat unele aspecte din dezvoltarea agriculturii pe calea capitalismului în secolul al XIX-lea și la începutul secolului XX în Ungaria și România, din trecutul geografiei și geologiei în U.R.S.S., Polonia, R.F.G., Cehoslovacia, Suedia, Anglia, America de Nord, Japonia și China, etc. Discuții fructuoase s-au mai angajat pe marginea unor comunicări privind dezvoltarea meteorologiei în R.D.G., paleontologiei în Argentina în secolele XVIII—XIX, cartografiei privind Canada, etc., metalurgiei fierului în Urali în secolele XVII—XIX, existenței roților hidraulice din piatră în Spania în epoca contemporană, tipologiei cuptoarelor de topit în Ungaria în secolele XVII—XVIII, transferului de tehnologie pe plan european în secolul al XIX-lea, dezvoltării energetice în Rusia în secolele XIX și XX, exploatării sării în țările est europene, construirii de rachete în Moldova în secolul al XVIII-lea, construirii de căi ferate în România în secolul al XIX-lea cu repercusiuni în viața economică a țărilor vecine, aportului aviației utilitare în viața economică, socială, culturală a S.U.A. în zilele noastre etc.

În cadrul Simpozioanelor (12 la număr) au fost înscrise în program 220 comunicări din care aproape 100 aparținând cercetătorilor din țara noastră. Dat fiind aspectul mult prea tehnic al multor lucrări din această grupă ne vom referi numai la acelea care privesc în mod direct știința istorică*. Așa de ex. la secția 2 **Tehnologie, umanism și pace, aspecte istorice**, comunicările: St. A. Kolev (Bulgaria), *L'influence du progrès technique sur certain développements sociaux en Bulgarie vers la fin du XIXe siècle*; J. Purs (Cehoslovacia), *Industrial Revolution to the Scientific and Technological Revolution; Technology, War and Peace in Historical Perspective*; A. G. Cock (Anglia), *Scientific Internationalism, Chauvinism and World Peace*; I. Holban (România), *L'intégration des problèmes de l'éducation pour la paix dans l'ensemble des actions visant la cristallisation de la personnalité*; etc.; la Secția 3 **Știința, tehnologia și problemele dezvoltării sociale, comparații și perspective istorice** comunicările: Șt. Bălan, M. Mihăilescu (România), *Histoire chronologique de la science et de la technique en chiffres*; I. Malecki (Polonia), *Science Policy and Social Development in the Last Thirty Years*; MA. Luisa R. Sala Gomezgil (Mexic), *Scientists in the Mexican Society: a Historical Revision*; V. Roman (România), *The Industrial Revolutions in the History of Society*; Mary M. Robischon (S.U.A.), *Scientific Instrument Makers in London (17th 18th Centuries)*; la Secția 4 **Știința și universitatea în epoca Renașterii** comunicările: N. Bacivarova (Bulgaria), *Bolgarskoe literaturnoe obščestvo v Braile — predsedstvenik Bolgarskoi Akademii Nauk (1869—1911 gg)*; Șt. Birsănescu (România), *Essais et commencement de l'enseignement supérieur dans les Pays Roumains*; G. Mihăescu, E. Fruchter (România), *Un Moyen académique dans la Valachie au milieu du XVIIe siècle*; M. Markowski (Polonia), *Die Geschichte und die Philosophie der Wissenschaft im XV Jh. an den mitteleuropäischen Universitäten*; F. Mordechai (S.U.A.) *Science in the Sixteenth and the Seventeenth Centuries at Cambridge*; J. Vozar (Cehoslovacia), *Anfänge des Hochschulunterrichts der Bergbauwissenschaften in der Habsburgsmonarchie etc.*; la Secția 6 **Rolul femeilor în dezvoltarea științei și tehnicii** comunicările: S. Gürsey (Turcia), *Women in Science in the Young Turkish Republic*; J. Haughton (Australia), *Women in Agricultural and Veterinary Science in Australia before 1970*; S. Gidea (România), *La contribution de la femme au progrès multilateral de la Roumanie actuelle*; D. Jacquart (Franța), *Le savoir medical des femmes au Moyen âge (XIIe — XVe siècles) — l'exemple de la France*; S. G. Kohlstedt (S.U.A.), *Women in Science in the United States in the 19th Century*; O. Lejneva (U.R.S.S.), *Jenşini v sovetskoi nauke*; E. Damian (România), *Les premières femmes — docteur en médecine en Roumanie et leur apport à l'évolution des spécialistes médicales*; A. Yamashita (Japonia), *Women Scientists in Japan etc.* la secția 7 **Rolul instrumentelor științifice în dezvoltarea științei**; comunicările: A. Kunio (Japonia), *The Watermills in Japan*; M. Popescu (România), *L'électroscope et les premières recherches de physique nucléaire*; Em. Poulle (Franța), *Les instruments astronomiques du Moyen Age*; K. Schillinger (R.D.G.) *Die Bedeutung von Brennsiegeln und Brenn/gläsern des 17. und 18. Jahrhunderts für verschiedene Wissenschaftsgebiete*; G. L. E. Turner (Anglia), *Experimental Philosophy in the University of Oxford during the Eighteenth Century*, etc.; la secția 9 **Promovarea cercetării științifice și învățămîntului în istoria științei și tehnologiei**, comunicările: Șt. Bălan, E. Roman (România), *Les Académies de Constantinople et les influences exercées sur les Académies Roumaines*; S. Garma, L. C. Arboleda (Spania), *Promotion de la recherche scientifique*; M. H. Otero (Mexic), *Education and Research in History of Science and Technology in Mexico*; O. Y. Tarasov (U.R.S.S.), *Introduction in the History of*

* Din aceste motive au fost omise comunicările de la secțiile: 1 **Rolul unităților standard în istoria științei și tehnicii**; 5 **Creațiile științifice și problemele progresului**; 8 **Revoluția în biologia secolului XX**.

Science and the Formation of a Young Researcher; C. I. Simionescu, B. C. Simionescu (România), *Petru Poni et Constantin Istrati — fondateurs de l'école roumaine de chimie*; la secția 10 **Protecția și punerea în valoare a moștenirii culturale și naturale** comunicările: A. Biernacki (Polonia) *Romania and Poland, The Reality and the Legend in the Expatriation of Ovidius*; Cr. Kirsten (R.D.G.) *Die Archive wissenschaftlicher Institutionen und die Möglichkeit ihrer Wirksamkeit für die wissenschaftsgeschichtliche Forschung*; Al. Ștefan (România), *Les prospections aérophotographiques au service de la recherche, de la protection et de la mise en valeur du patrimoine archéologique en Roumanie*; J. Vondra (Cehoslovacia), *Die Sichtung und gesellschaftlichen Nutzung der Denkmäler der Technik des 19. Jahrhunderts in C.S.S.R.*; Fr. Greenaway (Anglia), *A Project for a Survey of Physical Evidence of History of Science*; la secția 11 **Publicații cu privire la istoria științei** comunicările: C. Damian (România) *Publications d'histoire de la science et de la technique en Roumanie*; E. Garfield (Anglia), *Some New Standards for History of Science Journals*; D. Năgler (România), *Beiträge zur Geschichte der Wissenschaften amf Grund der Sammlungen aller Bücher (15—18. Jahrhundert) aus der Bibliothek des Brukenthal—Museums*; M. Kranzberg (S.U.A.), *Setting Style and Scope*; F. Kraft (R.F.G.), *Berichte zur Wissenschaftsgeschichte: Journal of Wissenschaftsgeschichte etc.*; la secția 12 **Istoria acusticii muzicale** comunicările: I. K. Klemke (R. F. G.), *Die „Musica Mathematica“ (1614) des Abraham Bartolus und ihre Bedeutung für die Musiktheorie der Renaissance*; M. Hua—Jue, F. Jia Yun (China), *A Further Exploration of Designand Manufacture of the Chinese Ancient Chine Bells*; E. Ursescu (România), *Aspects de l'histoire des automates musicaux reflétés dans les collections des musées de Roumanie*; T. Yamada (Japonia), *On the Plich—Sense of Japanese Musicieans from Medieval Time in the End of the Nineteenth Century etc.*

În lucrările prezentate la grupa Simpozioane au fost scoase în evidență progresele înregistrate de nivelul tehnic în industria din Bulgaria și din Cehoslovacia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, elementele comune și diferențierea înregistrată în dezvoltarea tehnicii și tehnologiei producției în țările din Europa de sud—est în secolele XVIII—XIX, aspectele umane ale introducerii automatizării în epoca contemporană, caracterul specific al dezvoltării științei și tehnicii contemporane la nivel mondial, politica guvernului mexican în anii 1935—1976 în problema organizării cercetării științifice, construirea de instrumente științifice în Anglia în secolele XVII—XVIII destinate navigației și comerțului în special, principalele aspecte ale revoluției industriale pe plan european, prioritățile și perspectivele științei și tehnologiei românești în epoca contemporană, frecvența invențiilor în tehnologia românească la sfârșitul epocii moderne și în epoca contemporană. În cursul expunerii lucrărilor lor mulți dintre autori au prezentat prin diapozitive, grafice, tabele sinoptice, statistici, desene, ilustrații menite să completeze expunerile lor.

De o deosebită atenție s-au bucurat acele lucrări care au analizat activitatea Societății literare bulgare din Brăila (România) din anii 1869—1911, instituție care a creat condițiile înființării Academiei de științe bulgare, dezvoltarea științelor europene (astronomia, fizica, medicina în epoca Renașterii, începuturile învățământului superior în țările române atestat încă din secolul al XVI-lea, studiul istoriei și al filozofiei științei în Universitățile din Europa centrală încă din secolul al XV-lea, crearea primelor grădini botanice (cu profil inițial numai de plante medicinale) pe lângă Universitățile din Italia, Germania, Franța în secolul al XVI-lea etc.

Așa cum era și de așteptat au trezit mare interes acele comunicări și rapoarte în care a fost dezbătută problema contribuției femeii în dezvoltarea istoriei științei și tehnologiei. În acest sens s-au impus acele lucrări în care s-au adus informații noi privind aportul femeilor din România, Turcia, S.U.A., Ungaria în știința și tehnica din secolul al XIX-lea și al XX-lea, a femeilor din Bulgaria în domeniul matematicii și în secolul al XX-lea, al femeilor din Australia în științele agricole și veterinare în ultimele patru decenii.

Au fost evocate și figurile unor femei savanți în diferite țări din lume a căror activitate a îmbogățit știința și tehnica universală și a fost subliniat faptul că azi femeile sînt profund implicate în cercetarea științifică și că ele sînt un factor important în progresul social.

S-a subliniat în multe lucrări rolul hotărîtor al instrumentelor științifice în dezvoltarea tehnicii din antichitate pînă în zilele noastre, modul cum s-au răspîndit în lume tabelele astronomice menite să contribuie la fundamentarea științifică a meteorologiei în toate continentele, dimensiunile istorice europene ale unor realizări românești din domeniul învățământului în evul mediu și în epoca modernă, influența exercitată de academile din Constantinopol în secolul al XVII-lea asupra primelor academii românești, aspectele teoretice și metodologice ale păstrării moștenirii culturale și naturale, posibilitatea creării arhivelor conținînd descoperiri științifice pentru adîncirea dezvoltării tehnicii, necesitatea creării fondului de carte rară științifică

În bibliotecile din zilele noastre, alcătuirea tratatelor cu caracter național și internațional privind istoria științei și tehnicii în perspectivă istorică, contribuțiile originale românești în problemele acusticii și organologiei muzicale etc.

În cadrul Ședințelor tematice (7 secții) au fost înscrise în program 100 de comunicări și rapoarte din care 40 aparțin participanților din România. Ca și la celelalte grupe precedente de manifestări științifice ne vom referi numai la acelea care au fost în concordanță cu preocupările specialiștilor în domeniul istoriei cu larg orizont de cercetare. Astfel la secția 2 **Întimplare și necesitate în descoperirea științifică** au fost prezentate comunicările: C. Maré (România), *La relation entre la nécessité et le hasard dans la découverte scientifique*; 7. M. Karpov (U.R.S.S.), *On Correlation of Necessity and Chance in Scientific Discoveries*; A. Miller (S.U.A.), *On Einstein's Discovery of the Relativity of Time*; la secția **Dezvoltarea științei și tehnicii în țările din Extremul Orient** comunicările: J. Needham, Lu Gwei-Djen (Anglia), *New Light on the History of Gunpower and Fire Arms in the Chinese Culture-Area*; Xi Zezong (China), *The Discovery of Jupiter's Satellite Made by Gan De 2000 Years before Galileo*; J. C. Martzloff (Franța), *Les preuves dans l'œuvre mathématique de Mei Wanding (1633-1721) etc.*; la secția 6 **Izvoare primare pentru istoria științei și tehnicii** comunicările: P. Czartoryski (Polonia), *La fonction des manuscrits dans la préparation de l'éducation des œuvres complètes de Nicolas Copernic etc.*; I. Gal (România), *Primary Sources for the History of Science and Technique*; R. Constantinescu (România), *Medieval Scientific manuscripts of Transylvania*; M. Vanku (Iugoslavia), *Manque de documentation à l'examen de l'histoire contemporaine*; Fr. Greenway (Anglia), *The Variety of Sources for the History of Science*; R. Taton (Franța), *Sur la publication de la correspondance de Leonhard Euler (1707 - 1783)*; E. Savova (Bulgaria), *Bibliograficheskie istochniki po istorii bolgarskoi nauki*; M. Dogaru (România), *Les sources sigillaires au service de l'histoire de la science et de la technique*; la secția 7 **Istoria științei și tehnicii în Africa** comunicările: B. Mubabinge (Zair), *La culture africaine face aux exigences du Cosmos techno-scientifique*; Omar El Nasgar, Ahmed M. A. Abdalla Hakem (Sudan), *Iron Working at Meroe and the African Iron Age*; C. I. Gulian (România), *Humanisme et rationalisme dans les cultures africaines traditionnelles etc.*

Ca și la alte grupe anterioare de manifestări științifice, materialele prezentate s-au impus prin bogata lor documentare și știrile noi privind unele probleme ale istoriei științei și tehnicii. Astfel s-a arătat în unele din ele faptul că deși necesitatea și întimplarea sînt fenomene în opoziție din punct de vedere dialectic, între acestea există o strînsă corelație. Cît privește meritul savantului privind aceste două fenomene el constă în faptul că a reușit să le stăpînească pe ambele pentru a asigura viabilitatea descoperirilor sale științifice. În altele s-a subliniat faptul că cercetările recente au demonstrat folosirea prafului de pușcă în China încă din secolele VI-X e. n., că tot în China savanții au descoperit sateliții planetei Jupiter cu 2000 de ani înaintea lui Galilei, așadar în secolul IV î. e. n., că în Africa precolonială știința și tehnica cunoscuseră o mare dezvoltare nu numai în Egipt, cum s-a susținut pînă acum, ci și în Libia, Nubia și Etiopia, că matematicienii arabi și-au adus o contribuție însemnată în evul mediu la elaborarea teoriei numerelor; că în Spania aflată sub dominația arabă crearea instrumentelor astronomice a cunoscut o înflorire la Cordoba și Sevilla în special. Un interes sporit a fost acordat lucrărilor referitoare la izvoarele de bază ale istoriei și tehnicii de-a lungul istoriei. Participanții la discuții au susținut, printre altele, necesitatea publicării în viitor a unei bibliografii ample, cataloage de documente, elaborarea unor filme documentare în legătură cu istoria științei și tehnicii la nivel mondial, crearea unor comisii mixte menite să studieze astfel de probleme etc.

La ultima grupă intitulată **Comemorări** (4 secții) au fost înscrise în program 38 comunicări și rapoarte din care aproape jumătate au aparținut participanților din țara noastră. Așa cum reiese din titlu, în lucrările prezentate au fost evocate cîteva mari personalități aflate la loc de cinste în galeria savanților care au îmbogățit istoria științei și tehnicii universale cu prilejul sărbătoririi jubileului nașterii lor. Pentru împlinirea unui mileniu de la nașterea lui Avicenna (Ibn - Sina), filozof și medic din Orientul mijlociu a cărui operă s-a aflat sub influența lui Aristotel și neoplatonicienilor au fost expuse comunicări ca M. S. Asimov (U.R.S.S.), *Ibn Sina i mirovaia civilizaciia*; Gh. Brătescu (România), *Avicenne le medicin*; T. Kavyali (Siria), *D'ou vient le nom d'Ibn Sina*; S. M. Hakim (Pakistan), *Avicenna and Medical Ethics*; A.N. Samlin (U.R.S.S.), *Trudi Ibn Sini v Evrope epohi vozrojdeniia etc.*

* Secțiile la care nu ne-am referit sînt: 1. Probleme ale interacțiunii științelor naturii, tehnicii și sociale; 3. Raportul dintre matematică și fizică începînd din secolul XVIII; 5. Științele matematice și fizice în țările arabe din Orientul mijlociu.

La împlinirea bicentenarului nașterii lui Denis Poisson, renumit matematician francez care a lăsat lucrări fundamentale relativ la mecanica generală, la teoria elasticității și la analiza matematică au fost expuse comunicările: P. Dugac (Franța), *Poisson ses travaux et les fondements de l'analyse*; R. E. Rider (S.U.A.), *Poisson and Algebra: Against an 18th Century Background*; J.F. Clarke (Australia), *S. D. Poisson and the Quantification of Electrostatics*; C. Drimbă (România), *S. D. Poisson un trésor scientifique inépuisable*; O.B. Sheynin (U.R.S.S.) *Poisson, Gavarret and Medical Statistics etc.*

Cum era și firesc pentru sărbătorirea centenarului savantului român de renume mondial George (Gogu) Constantinescu, descoperitorul sonicității și al mecanicii sonice, au fost prezentate numeroase comunicări — în special de către cercetători români — după cum urmează: Șt. Bălan (România), *George Constantinescu*; I. Mc. Neil (Anglia), *George Constantinescu and the Development of Sonic Power Transmission*; C. I. Drăgan (Italia), *Gogu Constantinescu's Sonics Impact on Modern Technology: Set, Application, Record*; M. Marinescu (România), *Georges Constantinescu le créateur de la Science „sonique” etc.*

Cît privește pentru amintirea bicentenarului nașterii lui George Stephenson, inginer englez creatorul transportului feroviar și al primei locomotive cu abur din lume, au fost prezentate comunicările: M. C. Duffy (Anglia), *The Evolution of the Stephenson Traction System*; R. L. Hills (Anglia), *George Stephenson (1781—1848)*; D. Urmă (România), *George Stephenson ou le triomphe de la persévérance*;

În lucrările lor participanții au abordat probleme privind istoria științei și tehnicii pe plan multidisciplinar pentru a căror cercetare au folosit material informativ edit și inedit; totodată ei au prezentat concluziile la care au ajuns la capătul unor îndelungi cercetări în laboratoare, arhive și biblioteci, congresul dovedindu-se a fi un prilej cît se poate de favorabil pentru a efectua un larg și fructuos schimb de opinii în legătură cu evoluția științei și tehnicii din toate domeniile la nivelul mondial atît în trecut cît și în prezent. Deasemenea, în multe din rapoartele și comunicările prezentate au fost expuse și perspectivele de viitor ale dezvoltării științei și tehnicii în diferite ramuri de activitate. S-a mai constatat apoi faptul că în lucrările lor și în discuțiile angajate pe marginea acestora participanții au scos în evidență unele aspecte mai puțin cunoscute specialiștilor preocupați în această direcție a cercetării științifice, mai ales că în zilele congresului a fost relevată în același timp și evoluția diferitelor științe de-a lungul vremii în concordanță cu drumul pe care l-a parcurs conceptul filozofic care a stat la baza lor. De un real folos au fost pentru cei prezenți la lucrările acestui congres concluziile la care au ajuns specialiștii în legătură cu rezultatele cercetării fundamentale în domeniul științei și tehnologiei întreprinse de savanți din diferite părți ale lumii începînd din antichitate pînă în zilele noastre. Tot atît de interesante s-au mai dovedit apoi a fi acele cercetări consacrate modului cum rezultatele descoperirilor în domeniul științei și tehnicii de-a lungul veacurilor au influențat dezvoltarea societății umane. De altfel discuțiile purtate pe marginea comunicărilor au avut rolul să scoată la iveală în special necesitatea studierii interdisciplinare a științelor și mai ales cunoașterea problemelor interacțiunii științelor naturii, sociale și tehnice începînd mai ales din epoca modernă pînă azi.

Asemenea probleme au mai fost discutate și la o masă rotundă avînd ca temă: **tendințe viitoare în dezvoltarea științei și tehnologiei vizînd o dezvoltare socială și umană** (2 septembrie 1981), organizată din inițiativa României cu sprijinul Academiei de Științe Sociale și Politice, Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie (CNȘT) U.N.E.S.C.O. și Federația mondială pentru studierea viitorului, la care au participat oamenii de știință specialiști, cercetători din 20 de țări.

Problemele dezbătute au fost în general cele legate de necesitatea creșterii solidarității internaționale a oamenilor de știință pentru apărarea celor mai înalte țeluri ale gîndirii umane, de sublinierea actualității laturii prospective a istoriei și filozofiei științei, de formularea unor recomandări metodologice pentru dezvoltarea științei tehnologiei în viitor. La discuții au luat cuvîntul: prof. dr. doc. Mihnea Gheorghiu, președintele Academiei de Științe sociale și politice, Mihai Florescu, ministru secretar de stat la C.N.Ș.T., Jose Jaz, reprezentantul directorului general al U.N.E.S.C.O., directorul Biroului de cooperare științifică pentru Europa și America de Nord, Abdur Rahman, președintele Consiliului Internațional pentru studierea politicii științei, Eleonora Masini, președinta Federației mondiale pentru studierea viitorului, Ulrika von Haumeder, secretar al Comisiei internaționale pentru istoria științifică și culturală a umanității de pe lîngă U.N.E.S.C.O., acad. Șt. Milcu, președintele Comisiei naționale române pentru istoria și filozofia științei, ing. Ion Crișan director general al Institutului central pentru construcții de mașini. În urma discuțiilor participanții au ajuns la unele concluzii și anume că există o relație

dialectică între știință, societate și dezvoltare umană, că se impune proiectarea tuturor acțiunilor consacrate dezvoltării sociale și umane, că este utilă orientarea eforturilor oamenilor de știință de pretutindeni spre idealurile păcii și cooperării, preocupările privind căile și modalitățile de incorporare efectivă a valorilor sociale și umane în conceperea soluțiilor și rezolvarea problemelor economice, sociale, politice și culturale actuale și de perspectivă ce trebuiesc legate de cerințele progresului material și spiritual al societăților contemporane și de cele ale dezvoltării, prin efort colectiv și planificat a științei însuși. S-a mai arătat că în stadiul actual de dezvoltare a științei și tehnologiei se impune necesitatea unei noi ordini și în aceste domenii ale activității umane, dat fiind decalajele mari care separă țările sărace de cele bogate și mai ales accentuarea fenomenului de concentrare a resurselor și tehnologiilor în statele puternic dezvoltate. În cuvântul de închidere rostit de prof. dr. docent Mihnea Gheorghiu, au fost scoase în evidență eforturile făcute de România pentru realizarea unei noi ordini economice și a unor inovații în politica mondială a dezvoltării sociale, în promovarea păcii și progresului pe planeta noastră. Merită să fie remarcat și faptul că într-una din zilele când au avut loc lucrările congresului, George Palade, laureat al premiului Nobel, profesor la Universitatea Yale (S.U.A.), a ținut conferința „Scurtă istorie a biologiei celulare” (la Institutul de biologie și patologie celulară).

În aceeași perioadă au mai fost inaugurate trei expoziții privind istoria științei și tehnicii în perspectiva istorică. **Expoziția de carte științifică din secolele XV — XVI — XVIII** organizată în incinta Bibliotecii R. S. România, care a reunit câteva zeci de volume privind preocupările științifice în evul mediu și în epoca modernă (incunabile, cărți rare, atlase, gravuri și hărți), multe din ele prezentând ex-librisuri de mare valoare națională și internațională; **Expoziția internațională de carte privind istoria științei**, organizată, în sala de expoziții a Institutului de Arhitectură „Ion Mincu”, de către Biblioteca Centrală de Stat și cu concursul Comitetelor naționale de istoria științei din țările participante, care a cuprins peste 1250 volume din diverse domenii: fizică, chimie, medicină, istorie, arheologie, etc. apărute în S.U.A., U.R.S.S., Franța, R.F.G., Italia, R.D.G., India, Israel, Iugoslavia, India, Ungaria, România etc. A treia expoziție a avut ca temă: **Știința și tehnica din România în documentele epocii** organizată la Muzeul Arhivelor Statului, care a cuprins câteva sute de exponate din Fondul arhivistice național, a reflectat permanența și continuitatea civilizației și culturii românești în spațiul carpato-danubian-pontic din antichitate până la începutul secolului XX (documente, manuscrise, hărți, planuri, stampe, fotografii, gravuri). Dintre aceste materiale documentare merită a fi menționate cele care se refereau la construcțiile din Dacia preromană (murus dacicus), la mijloacele tehnice pentru exploatarea minieră pentru obținerea de energie (morile de apă cu făcae), la realizările din domeniul balisticii din evul mediu (racheta din sec. XVI), la construcțiile de drumuri și poduri, la primele aparate de zbor, de la începutul sec. XX, la lucrările de hidrotehnică etc.

Încheierea lucrărilor celui de al XVI-lea Congres internațional de istorie a științei a avut loc în ziua de 3 septembrie, în aula Universității din București. Au luat cuvântul: acad. Gh. Mihoc, președintele Comitetului român de organizare a congresului, care a relevat înaltul nivel al comunicărilor și dezbaterilor ce au avut loc pe marginea acestora, comunicări bogate în idei originale, realizate pe baza unei tematici foarte diverse, faptul că din aceste comunicări a reieșit înalta responsabilitate ce revine oamenilor de știință din lumea întreagă pentru sporirea contribuției lor la procesul de cunoaștere, înțelegere și colaborare reciprocă. „A fost afirmată fără echivoc convingerea că realizările științei și tehnicii, ale culturii și civilizației trebuie puse în slujba tuturor popoarelor, a binelui omenirii, a progresului, a păcii pe planeta noastră” a spus în continuare vorbitorul. Deasemenea s-au adus mulțumiri organelor de partid și de stat care au acordat o atenție deosebită bunei desfășurări a lucrărilor congresului. A urmat la cuvânt apoi prof. Jose Jaz, reprezentantul directorului general al U.N.E.S.C.O., directorul Biroului de cooperare științifică pentru Europa și America de Nord, care a subliniat faptul că U.N.E.S.C.O., care urmărește cu mult interes congresele internaționale de istoria științei, va sprijini în viitor unele programe internaționale „vizând îmbunătățirea condițiilor generale pentru folosirea științei și tehnologiei și protecția mediului și resursele naturale”. Ședința finală s-a încheiat cu cuvântul prof. A. Grigorian, președintele în exercițiu al Uniunii internaționale de filozofie și istoria științei, care a remarcat faptul că la actualul congres calificat drept „un exemplu convingător de colaborare internațională” a fost realizat un climat de prietenie și înțelegere reciprocă între savanți din toată lumea datorită în special eforturilor depuse de Comitetul român de organizare pentru crearea celor mai bune condiții în acest sens. Deasemenea vorbitorul a subliniat faptul că lucrările congresului desfășurate „la un înalt nivel științific și profesional” s-au aflat tot timpul sub puternica impresie pe care a produs-o ideile de un înalt umanism, existente în cuvântarea președintelui C.N.Ș.T. din România, acad. dr. ing. Elena Ceaușescu. Președintele Uniunii internaționale de istoria și filozofia științei a dat citire în continuare „Mesajului participanților la cel

de al XVI-lea Congres internațional de istoria științei" al cărui conținut reflectă preocuparea permanentă a oamenilor de știință pentru viitorul strălucit al omenirii. „Avem convingerea că oamenii de știință, toată intelectualitatea omenirii — se spune printre altele în acest mesaj — vor acționa fără ostentare pentru ca toate popoarele lumii să se bucure de minunatele rezultate ale științei și tehnologiei, ale progresului economic și cultural, pentru ca toate națiunile să se dezvolte libere și independente, să poată privi și să pășească cu încredere și demnitate spre viitor”.

Constantin Șerban